

Nr 187.

*Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag
om ändrad lydelse av 3 § i lagen om fattigvården den
14 juni 1918; given Stockholms slott den 4 mars 1921.*

Under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till lag om ändrad lydelse av 3 § i lagen om fattigvården den 14 juni 1918.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro,

Enligt Dess nådiga beslut:

GUSTAF ADOLF.

Henning Elmquist.

Förslag

till

L a g

om ändrad lydelse av 3 § i lagen om fattigvården den 14 juni 1918.

Härigenom förordnas, att 3 § i lagen om fattigvården den 14 juni 1918 skall erhålla följande ändrade lydelse:

Föräldrar äro pliktiga att utan fattigvårdssamhälles betungande försörja sina minderåriga barn. Enahanda försörjningsplikt åligger man gentemot hustrun.

I övrigt åligger det föräldrar och barn att i mån av behov, å ena, samt förmåga, å andra sidan, försörja varandra, så att de ej falla fattigvården till last. Försörjningsplikt, som här sägs, åligger ock hustru gentemot mannen.

Har make under sin vårdnad barn i tidigare gifte eller utom äktenskap, är, så länge äktenskapet består, andra maken jämte honom skyldig att efter sin förmåga försörja barnet, så att det ej faller fattigvården till last. Vad såhunda stadgats medför ej ändring i den försörjningsplikt i förhållande till det allmänna, som må åligga den andre av barnets föräldrar.

Adoptant och adoptivbarn hava samma skyldighet att utan fattigvårdssamhälles betungande försörja varandra, som, enligt vad i denna paragraf sägs, åligger föräldrar och barn. *Är adoptanten gift, har hans make den försörjningsplikt gentemot adoptivbarnet, som, på sätt i nästföregående stycke förmäles, åligger make gentemot andra makens barn.* Adoptivbarnets föräldrar äro i förhållande till det allmänna ej skyldiga att fullgöra försörjningen, där ej adoptanten samt, om denne är gift, hans make bliva ur stånd därtill.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1921.

Vad i lagen stadgats om makes försörjningsplikt gentemot andra makens barn skall ej äga tillämpning i fråga om barn till den, som har äkta makes rätt, ehuru fullkomnat äktenskap ej kommit till stånd.

*Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför Hans
Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 4
mars 1921.*

Närvarande:

Statsministern VON SYDOW, ministern för utrikes ärendena greve
WRANGEL, statsråden ERICSSON, DAHLBERG, MURRAY, ELMQUIST,
MALM, BERGQVIST, HAMMARSKJÖLD, EKEBERG, HANSSON, BESKOW.

Chefen för socialdepartementet, statsrådet Elmquist anförde:

Genom den i samband med den nya giftermålsbalken utfärdade
lagen den 11 juni 1920 om makes underhållsskyldighet mot andra
makens barn (Sv. förf.-saml. nr 409) har i svensk civilrätt införts stad-
gande om skyldighet i viss omfattning för make att, då andra maken
har barn i tidigare gifte eller utom äktenskap, bidra till barnets
underhåll. I sammanhang härmed har i lagen om adoption införts stad-
gande om underhållsskyldighet för make mot andra makens adoptivbarn.
(Sv. förf.-saml. nr 410).

Jag anhåller nu att få till behandling upptaga frågan om införande
i fattigvårdslagen av motsvarande bestämmelser till reglerande av den
enskildes förpliktelser i berörda hänseenden gentemot det allmänna.

Enligt 3 § i lagen om fattigvården den 14 juni 1918 äro föräldrar
pliktiga att utan fattigvårdssamhälles betungande försörja sina minder-
åriga barn. Den sålunda stadgade försörjningsplikten är ovillkorlig,
d. v. s. den är i den meningen obegränsad, att föräldrarna äro skyldiga
att fullgöra densamma i samma mån som de äro pliktiga att försörja
sig själva. Underlåtenhet att fullgöra denna försörjningsplikt kan i
vissa fall medföra utkrävande av arbetsskyldighet (71 §).

I övrigt åligger det, enligt vad vidare i 3 § stadgas, föräldrar och
barn att i mån av behov, å ena, samt förmåga, å andra sidan, försörja
varandra, så att de ej falla fattigvården till last. Denna villkorliga för-
sörjningsplikt är beroende ej blott av den försörjningsberättigades behov
utan även av försörjarens förmåga att fullgöra densamma. Försummelse
av försörjningsplikten kan ej medföra arbetsskyldighet.

Fattigvårds-
lagens stad-
ganden om
föräldrars
försörjnings-
plikt mot
barn.

Slutligen stadgas i den ifrågavarande paragrafen, att adoptant och adoptivbarn -hava samma skyldighet att utan fattigvårdssamhälles betungande försörja varandra, som, enligt vad i samma paragraf sägs, åligger föräldrar och barn, i sammanhang varmed föreskrives, att adoptivbarnets föräldrar ej äro i förhållande till det allmänna skyldiga att fullgöra försörjningen, där ej adoptanten blir ur stånd därtill.

Någon försörjningsplikt för make i fråga om andra makens barn eller adoptivbarn finnes icke stadgad i fattigvårdslagen. Vid tiden för lagens tillkomst fanns ej heller någon civilrättslig bestämmelse av dylik innebörd. Först i samband med den nya giftermålsbalkens antagande hava, såsom förut antytts, civilrättsliga regler om makes underhållsskyldighet mot andra makens barn och adoptivbarn kommit till stånd.

Civilrättsliga bestämmelser om makes underhållsskyldighet mot andra makens barn och adoptivbarn.

I den ovan berörda lagen om makes underhållsskyldighet mot andra makens barn stadgas, att om make har under sin vårdnad barn i tidigare gifte eller utom äktenskap, är, så länge äktenskapet består, andra maken jämte honom skyldig att efter sin förmåga bidra till barnets underhåll. Vad sålunda är stadgat skall emellertid, enligt vad vidare föreskrives, ej medföra ändring i den underhållsskyldighet, som må åligga den andre av barnets föräldrar. Lagen äger ej tillämpning i fråga om barn till den, som har äkta makes rätt, ehuru fullkomnat äktenskap ej kommit till stånd.

I 13 § i lagen den 14 juni 1917 om adoption, sådan denna paragraf lyder enligt lag den 11 juni 1920, stadgas, att adoptant och adoptivbarn hava samma plikt att underhålla varandra som föräldrar och barn i äktenskap. Är adoptanten gift, har hans make den underhållsskyldighet mot adoptivbarnet, som åligger make mot andra makens barn. Barnets föräldrar äro ej skyldiga att bidra till dess underhåll, där ej adoptanten samt, om denne är gift, hans make bliva ur stånd att fullgöra sin underhållsskyldighet.

Lagberedningens motivering till de civilrättsliga bestämmelserna om makes underhållsskyldighet mot andra makens barn och adoptivbarn.

I motiveringen till sitt förslag till lag om makes underhållsskyldighet mot andra makens barn yttrade lagberedningen bland annat följande:

Enligt rådande praxis i fattigvårdsmål hade mannen såsom målsman för sin hustru ansetts skyldig att efter förmåga bidra till hennes barns underhåll. Då enligt beredningens förslag till giftermålsbalk mannens målsmanskap upphörde och vardera maken skulle ensam äga och förvalta vad han införde, komme någon underhållsskyldighet för ena maken mot den andres barn icke att kunna göras gällande med mindre ett uttryckligt stadgande därom gäves. Obestriddigt vore, att det ofta framstode

såsom en etisk plikt att bidraga till underhållet av styvbarn. I den allmänna uppfattningen förefunnes otvivelaktigt en skillnad mellan det fall, att barnet vore upptaget i makarnas gemensamma hem, och det fall, att så icke vore händelsen. En rättslig underhållsskyldighet för make mot andra makens barn kunde dock icke lämpligen göras beroende av det faktiska förhållandet, att barnet vistades i makarnas hem, över vilket förhållande förstnämnda make själv kunde bestämma; något rättsligt tvång att i hemmet upptaga andra makens barn torde nämligen icke kunna stadgas. Ifrågavarande underhållsskyldighet mot makes barn skulle därför enligt beredningens lagförslag vara beroende av det rättsliga förhållandet, att barnet stode under makens vårdnad. Då vårdnaden om barn utom äktenskap i regel ålåg modern, komme den i beredningens förslag givna regeln vanligen att medföra, att mannen bleve underhållsskyldig mot ett hustruns barn utom äktenskap men icke hustrun mot mannens. Ifrågavarande underhållsskyldighet vore till sin natur så helt grundad i makarnas äktenskap, att den ansetts böra upphöra, då äktenskapet upplöstes, vare sig genom andra makens död eller annorledes, men böra bestå under äktenskapet, även om makarna vunnit hemskillnad eller levde åtskilda på grund av söndring.

Beträffande underhållsskyldighetens omfattning anförde lagberedningen:

»Skall förevarande underhållsskyldighet mot makes barn fylla sin uppgift, får den icke vara subsidiär i förhållande till makens egen underhållsskyldighet mot barnet eller begränsas efter måttet av denna. Om exempelvis barnets moder saknar egna tillgångar men är gift med en förmögen man, bör sistnämnda förhållande, även om barnet icke uppväxer i makarnas hem, verka till förhöjande av den standard, efter vilken barnet är berättigat till uppehälle och uppfostran. Å andra sidan bör nu ifrågavarande underhållsskyldighet icke sträckas längre än efter måttet av den underhållsskyldiges egna tillgångar. Om till exempel barnets moder har större tillgångar än sin make, bör den höjning av underhållets standard, som är föranledd därav, icke i någon mån gå ut över maken. I förevarande lagförslag stadgas därför skyldighet för make att efter sin förmåga jämte andra maken bidraga till underhåll av dennes barn. Härav följer, att det icke kan åläggas make arbetstvång till försörjande av andra makens barn. Att nu ifrågavarande underhållsskyldighet, som är grundad på det förhållandet, att den ene av barnets föräldrar ingått äktenskap med annan person, icke bör medföra vare sig höjning eller sänkning av den bidragsplikt, som kan åligga den andre av föräldrarna, torde vara uppenbart men har ansetts böra fastslås genom ett uttryckligt stadgande. Beträffande underhållskostnadens fördelning mellan makarna, sättet för underhållsskyldighetens fullgörande och dylikt böra givetvis de regler, som enligt förslagen till giftermålsbalk och till lag om barn i äktenskap skola gälla med avseende å makars gemensamma barn, erhålla analogisk tillämpning.»

I fråga om lagens tillämplighetsområde yttrade beredningen:

»Förevarande lag bör i likhet med andra bestämmelser om familjerättslig underhållsskyldighet äga retroaktiv verkan, såtillvida att den blir tillämplig även om barnets fötts och makarnas äktenskap ingåtts före lagens trädande i kraft. Detta torde gälla utan särskilt stadgande. Däremot har det ansetts erforderligt genom en uttrycklig lagbestämmelse fastslå, att vad i denna lag stadgas beträffande makes barn icke skall äga tillämpning med avseende å barn till någon, som enligt den före ikraftträdandet av lagen om äktenskaps ingående och upplösning gällande lagstiftningen angående ofullkomnade äktenskap och därmed likställda förbindelser har äkta makes rätt, ehuru fullkomnat äktenskap icke kommit till stånd.»

I motiveringen till förslaget till lag om ändrad lydelse av 13 § i lagen om adoption framhöll lagberedningen, att om den, som adopterat ett barn, inginge äktenskap eller om, i de fall, då detta vore tillåtet, ena maken under bestående äktenskap ensam adopterade ett barn, borde andra maken bliva underhållsskyldig mot barnet på samma sätt som, enligt vad beredningen föreslagit, make vore underhållsskyldig mot andra makens barn. Av grunderna för 13 § i lagen om adoption följde, att denna underhållsskyldighet för adoptantens make skulle gå före den underhållsskyldighet, som ålåg adoptivbarnets föräldrar.

Departement-
chefe.

Såsom av chefen för civildepartementet betonades vid framläggande av det utav 1918 års lagtima riksdag antagna förslaget till fattigvårdslag, är det önskvärt, att nämnda lags stadganden om enskild försörjningsplikt så nära som möjligt ansluta sig till civillagens motsvarande bestämmelser. Berörda förslag överensstämde dock icke i allo med då gällande civilrättsliga stadganden om underhållsskyldighet, vilket beträffande makar, vilka vunnit äktenskapsskillnad eller hemskillnad, motiverades därmed, att åtskilliga invändningar kunde göras såväl mot införande av en offentlig-rättslig försörjningsplikt mellan makar, vilkas äktenskap slutligen upplösts, som mot den begränsning i hemskilda makars försörjningsplikt, som civillagen innehölle.

Det är icke min avsikt att nu framlägga förslag till avvägbringande av fullständig överensstämmelse mellan fattigvårdslagen och civillagen i förevarande hänseende. Emellertid har civillagen efter fattigvårdslagens antagande undergått vissa förändringar, vilka torde göra det nödvändigt att nu vidtaga ändring i sistnämnda lag.

Såsom lagberedningen framhållit, har enligt praxis i fattigvårdsmål mannen såsom hustruns målsman ansetts pliktig att efter förmåga bidra till hennes barns underhåll. Mannens målsmanskap för hustrun har emellertid upphävts genom nya giftermålsbalken. Samtidigt har i lagen om makes underhållsskyldighet mot andra makens barn stadgats civilrättslig

skyldighet för make att, där andra maken under sin vårdnad har barn i tidigare gifte eller utom äktenskap, så länge äktenskapet består, jämte honom efter sin förmåga bidra till barnets underhåll.

Enligt 63 § fattigvårdslagen må fattigvårdssamhälle, som tillskyndats kostnad för fattigvård, vilken enligt 1 § lämnats någon, för vars försörjning skyldeman eller annan enligt 3 eller 4 § bort svara, av den, vilken ansvarigheten åligger, uttaga ersättning för denna kostnad. Men då försörjningsplikt för make mot styvbarn ej föreligger enligt någon av sistnämnda båda paragrafer, saknar fattigvårdssamhället möjlighet att i sådan ordning göra sitt ersättningskrav gällande mot styvfader. Det är främst till botande av denna brist som det nu lär vara ur praktisk synpunkt önskvärt att åvägabringa överensstämmelse mellan fattigvårdslagen och civillagen i förevarande hänseende.

Den bestämmelse om försörjningsplikt för make gentemot andra makens barn, som sålunda enligt min mening bör införas i fattigvårdslagen, torde böra i sak ansluta sig till civilrättens motsvarande stadgande. Försörjningsplikten i fråga bör sålunda vara allenast villkorlig; att dess åsidosättande icke kan föranleda utkrävande av arbetsskyldighet, följer av innehållet i 71 § fattigvårdslagen, enligt vilken endast försummelse att försörja minderårigt barn, adoptivbarn eller hustru kan leda till dylik påföljd.

En konsekvens av den av mig nu förordade lagändringen torde vara, att bestämmelse införes jämväl om offentligrättslig försörjningsplikt för make gentemot andra makens adoptivbarn. Även i detta hänseende torde saklig överensstämmelse med motsvarande civilrättsliga stadgande böra komma till stånd.

I enlighet med ovan angivna grunder har jag låtit inom socialdepartementet utarbета förslag till lag om ändrad lydelse av 3 § i lagen om fattigvården den 14 juni 1918.

Departementschefen uppläste härefter det ifrågavarande lagförslaget samt hemställde, att detsamma måtte genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan täcktes Hans Maj:t Konungen lämna bifall; och skulle proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar, avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

Carl Stålhammar.